

BULETIN INFORMATIV

Nr. 62

Sibiu, martie 2010

Societatea de Studii Transilvane Sibiu sesiunea anuală, 12-13 martie Cluj-Napoca

În perioada 12-13 martie a. c. s-a desfășurat la Cluj-Napoca sesiunea anuală internațională a Societății de Studii Transilvane. Tema din acest an s-a intitulat *Rădăcini, protagoniști și idei în unitarismul transilvănean și începuturile lor în umanismul târziu și în lumea spirituală a Europei*.

Coorganizatorii sesiunii din acest an au fost: Arbeitskreis für Siebenbürgische Landeskunde e. V. Heidelberg, Catedra de Germanistică a Universității Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca, Institutul pentru Cultura și Istoria Germană din Europa de sud-est, München.

Sesiunea propriu-zisă a fost precedată de un ghidaj prin oraș, pentru a marca prezența unitarienilor în peisajul clujean. Cu toate că centrul bisericii unitariene se află la Cluj-Napoca, majoritatea cercetătorilor în domeniu sunt în localitatea Szeged. Datorită emigrărilor masive în America, de-a lungul secolului al XIX-lea, s-a creat pe teritoriul american nu numai o comunitate, ci și centre de cercetare a unitarismului.

Pentru abordarea acestei teme, o condiție de bază este multilingvismul. Este necesară cunoașterea limbilor latină, germană, engleză, poloneză. Chiar dacă istoricii clujeni au la îndemână multe documente, acestea nu pot fi valorificate corespunzător, deoarece le lipsesc instrumentele de investigare.

Sesiunea din acest an și-a propus analiza antitrinitarismului în context internațional și anume, nu doar în forma obișnuită, prin ceea ce a fost preluat de transilvăneni, ci și dinspre latura receptării antitrinitarismului în Europa. O serie de comunicări și studii s-au referit la contextul internațional și la cel intelectual al problemei, în timp ce altele au abordat probleme concrete sau bazele filosofice ale teoriei antitrinitarismului.

Amintim titlurile comunicărilor, care au trezit un viu interes participanților la sesiune:

Secțiunea Istorie - Literatură

– Cora Dietl, profesor de literatură veche la JLU Gießen: *Dispute anterioare procesului de Reformă referitoare la adevărata religie în lucrarea lui Johann Stammler „Dialogus de diversarum gentilium sectis (1508)”*;

– Mihaly Balász, profesor de literatură maghiară veche – Szeged: *Încercare de a stabili un contact. Unitarienii transilvăneni și Altdorf la începutul secolului al XVII-lea*;

– Juliane Brendt, membră a colectivului de cercetare IKGS, München: *Unitarianul – nobil răzvrătit, cetățean și patriot în opera lui Jókai Mór*;

– Sándor Kovács, profesor de teologie în Cluj-Napoca: *Maurus Jókai, „unitarian secret agent”*;

– Ioana Velica, conferențiar universitar la Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca: *Amintirea unui profesor de limba română din gimnaziul unitarian*.

Secțiunea Istorie – Teologie

- Ladislau Giémént, profesor de studii europene și istorie, Cluj-Napoca: *Sabatarieni din Transilvania*;
- Edit Szegedi, conferențiar universitar, Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca: *Regimentele primăriei orășenești sau despre „nationes” premoderne din Cluj*;
- Martin Rothkegel, Berlin: *Reformatorii în viziunea lui Jakobus Paläologus*;
- Ágnes Dukkon, profesoară de literatură slavă la ELTE Budapesta: *Cărturarul David Fröhlich (1595-1648) – creatorul unui calendar și moștenirea umanismului târziu*;
- Simon József, conferențiar universitar, catedra de filozofie din Szeged: *Aristotelismul, nominalismul, critica trinității – trăsături filosofice fundamentale ale Explicationes locorum Veteris Novi Testamenti de Gyorgy Enyedi*;
- Gyöngyi Birö, de la Biblioteca Națională Budapesta: *Tezaure ale istoriei unitariene din Transilvania. Surse și modalități de recuperare*;
- Lehel B. Molnár, de la Arhiva Cluj-Napoca/Ferenc Mikó, preot în Cristuru Secuiesc: *Activitatea în arhiva Bisericii Unitariene din Transilvania*;
- Gizella Keserü, cercetător, Szeged: *Iluminismul antitrinitarian timpuriu*.

Programe și proiecte de cercetare pentru anul 2010

În anul 2010, unii dintre cercetătorii I.C.S.U. Sibiu vor continua proiectele complexe începute în anii anteriori, cu parcurgerea documentelor, a bibliografiei și elaborarea studiilor care necesită o perioadă mai lungă de timp, iar alții, care au încheiat la finele anului 2009 tema de cercetare propusă, abordează alte subiecte, alte tematici interesante și inedite.

Astfel, colectivul de Istoria orașelor din România, în cadrul programului *Cercetări fundamentale privind istoria orașelor din România*, are în lucru următoarele proiecte: *Așezările medievale transilvane*, coordonator dr. Paul Niedermaier. În cadrul studiilor privind habitatul transilvan în evul mediu, problema numărului și a mărimii așezărilor urmează a fi tratată sistematic. Pentru acoperirea acestei lacune în istoriografia română se impune o analiză aprofundată a acestei probleme. Tema cercetată va constitui un capitol amplu al unei sinteze privind evoluția habitatului medieval transilvan, foarte importantă pentru istoriografia românească.

Un alt proiect de cercetare este *Atlasul istoric al orașelor din România. Brăila*, coordonat de dr. Dan Dumitru Iacob. Din colectivul de cercetare mai fac parte: Mariana Vlad, Ionel Căndea, Maria Stoica.

Al treilea proiect se intitulează *Dicționar istoric al orașelor din România*, coordonatori: dr. Anda-Lucia Spânu și dr. Maria Emilia Crângaci-Țiplic. Dicționarul va fi un instrument de lucru indispensabil nu doar specialiștilor în istorie urbană, ci și arheologilor, istoricilor, arhitecților și istoricilor de artă.

Colectivul de Istorie, are în studiu următoarele teme de cercetare: *Necropola de la Orăștie – Dealul Pemilor, secolele X-XI*, coordonator: dr. Zeno-Karl Pinter, colectiv de cercetare: dr. Ioan Marian Țiplic, dr. Aurel Dragotă – U.L.B. Sibiu. Alt proiect, coordonat tot de dr. Karl – Zeno Pinter este: *Mărturii arheologice de locuire și conviețuire în Transilvania de Sud, secolele VIII – XVIII*. Tema urmărește realizarea unui tablou istoric cât mai corect al unei zone de maximă importanță pentru istoria de ansamblu a Transilvaniei.

Al treilea program de cercetare al colectivului de istorie este *Studii privitoare la istoria germanilor din România*, sub coordonarea dr. Vasile Ciobanu. Din colectiv mai fac parte dr. Gudrun-Liane Ittu și dr. Maria-Emilia Crângaci-Țiplic. Programul cuprinde următoarele proiecte: *Colonizarea oaspeților germani în sudul Transilvaniei în secolele XII-XIII. Mărturii arheologice și arhitectonice*, coordonator: dr. Maria-Emilia Țiplic; *Relațiile româno-germane din anii 1918–1928 reflectate în presa săsească*, coordonator dr. Vasile Ciobanu; *Arta plastică a etnicilor germani din România în intervalul 1945-1989*, coordonator: Gudrun-Liane Ittu.

În cadrul proiectului de cercetare *Dicționarul Graiurilor săsești din Transilvania*, lucrează dr. Sigrid Haldenwang, în calitate de coordonator, Malwine Dengel și Agnes Mattis-Teutsch. Se

urmărește redactarea Dicționarului tezaur al graiurilor săsești din Transilvania și integrarea graiurilor în cultura românească și în cultura spațiului lingvistic german. Dicționarul graiurilor săsești din Transilvania reprezintă o sursă de mare valoare științifică pentru cercetările interdisciplinare din cele mai variate domenii (lingvistică, istorie, etnografie, folcloristică, sociologie etc.) și are o mare însemnătate pentru istoria limbii germane, prin faptul că include atestări din limba documentelor transilvănene (începând din secolul al XIII-lea, până în anul 1848), care pun în lumină influența graiurilor asupra limbii literare germane din Transilvania și sunt importante și pentru istoria limbii germane în general. Lucrarea relevă, totodată interferențele culturale româno-săsești și maghiare-săsești, rod al unei conviețuiri fertile de-a lungul veacurilor.

Colectivul care se ocupă de Istoria literaturii române și Etnologie continuă tema de cercetare, intitulată *Confluențe europene în cultura și civilizația transilvană*, sub coordonarea dr. Ilie Moise. Din același colectiv de cercetare face parte dr. Gabriela Cenușer Panțel.

Secția de sociologie se ocupă de două proiecte: *Dinamica structurii sociale din România și influența acesteia asupra instituțiilor politice*, coordonator dr. Florica Vasiliu. Se vor realiza studiile: *Analiză a proceselor sociale: stratificare, mobilitate și schimbare socială* – semnat de dr. Dorel Morândău, respectiv: *Dinamică socială și instituții politice*, redactat de dr. Florica Vasiliu. Al doilea proiect este: *Reconfigurarea reperelor identitare într-o lume în schimbare*, coordonator dr. Nadia Badrus. Proiectul va fi finalizat în anul 2010, prin comunicări științifice, studii și articole.

Apariții editoriale

Două cărți, un singur autor: Ilie MOISE

Oamenii și locurile Albei: ipostaze afective - Blaj, Buna Vestire, 2009 și Seducția Muzeului - Sibiu, Astra Museum, 2009.

Printre recente apariții editoriale, existente în biblioteca *Institutului de Cercetări Socio-Umane Sibiu*, se numără cele două cărți ale prof. univ. dr. *Ilie Moise: Oamenii și locurile Albei: ipostaze afective și Seducția Muzeului*. Titlurile cărților conturează și recomandă conținutul, prefigurând atât esența științifică, cât și cea afectivă a textului.

Oamenii și locurile Albei: ipostaze afective pune accent pe matricea identitară, pe apartenența autorului la un topos și asumarea acestei apartenențe prin aducerea lui mai presus de uitare. Cele trei secțiuni ale cărții - *Lumea prin care am trecut; Oameni, locuri și cărți și Dialoguri subiective* - aduc în prim plan familia autorului, comunitatea din satul natal - *Cut*, întâlnirile esențiale în evoluția profesională, colaborările cu o serie de personalități ale județului Alba sau cu foștii studenți de la Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba-Iulia, pe care a reușit „să-i crească” în spiritul respectului pentru cultura și civilizația tradițională, toate acestea conturând, pe fondul unei afectivități calde și nostalgice, o lume profundă, inteligentă, responsabilă.

Util instrument de lucru, volumul este, deopotrivă, un „dicționar” al personalităților albauliene sau un mic tratat de antropologie – având în centrul atenției omul, ca exponent al comunității, precum și un veritabil studiu etnografic și etnologic – urmărind liniile directe ale evoluției culturii materiale și spirituale a județului Alba.

Seducția Muzeului - structurată în *Studii și articole și Recenzii și evocări* – polarizează, între copertele sale, o perspectivă diacronică asupra etnomuzeologiei românești în cadrul căreia Muzeul ASTRA a avut, are și va avea un rol și o influență esențiale. Varietatea *studiilor și articolelor* vizează aspecte precum: colindele vânătoarești, perenitatea folclorului cu funcție de liant cultural între etnii și popoare, valoarea de simbol național a portului popular, funcțiile apotropaice ale cahlelor, disoluția transumanței pastorale, figura mitologică a sânzienelor, programul „Tezaurul Umenei VII” în concepția și practica Muzeului ASTRA. *Recenziile* recomandă publicațiile Muzeului și le plasează în contextul etnomuzeologiei naționale și internaționale, subliniindu-le rolul deosebit în recuperarea sistemului de valori cultural-tradiționale. Volumul reprezintă un omagiu

adus tuturor celor care, de-a lungul timpului, au transformat Complexul Național Muzeal ASTRA într-un adevărat „Museum Vivum”, cu personalitate marcantă, cu putere de seducție și subjugare ... în cel mai frumos mod cu putință și într-un deținător al unuia dintre cele mai valoroase patrimonii muzeale, cu o complexă arhivă științifică privind evoluția tehnicii și muzeologiei din întreaga lume.

Volumul reface, pas cu pas, firul poveștii *Școlii muzeologice sibiene*, fondată de Romulus Vuia, în 1940, continuată, după 1956, de Cornel Irimie și desăvârșită de Corneliu Bucur, prin integrarea Muzeului Civilizației Transilvane în cadrul Complexului Național Muzeal ASTRA.

Andreea Buzaș

Lansare de carte

Librăria *Humanitas* din Sibiu a găzduit, la finele anului trecut, lansarea cărții *Politici culturale și integrare europeană*, apărută la Editura Institutului European, Iași, 2009, coordonată de colega noastră dr. Florica Vasiliu. Volumul conține studii semnate de Florica Vasiliu, Rodica Pascu, Sabina Luca, Dragoș Dragoman și Bogdan Gheorghică, cadre didactice universitare, care au analizat impactul Programului „Sibiu 2007, Capitală Culturală Europeană” asupra dezvoltării locale.

În paginile cărții se regăsesc teme precum: programele desfășurate de-a lungul anului 2007 în Sibiu, politicile culturale și de dezvoltare locală, precum și un bilanț al anului 2007.

După cum s-a exprimat dr. Florica Vasiliu, „cartea reprezintă un rezultat de etapă, un punct de plecare în proiecte mai ample privind capitalele culturale, fiind planificate încă două volume axate pe această temă”.

I.C.S.U.S., Bdul Victoriei 40, 550024 – Sibiu

Tel.: (0269) 212604, tel./fax: 216605

e-mail: pantel@icsusib.ro; www.icsusib.ro

Redactor: Gabriela Panțel

ISSN 1224 – 1660